אישים באגרות הראי"ה

הרב יצחק אריאלי

מתלמידיו המובהקים של הרב קוק, משגיח ישיבת מרכז הרב · תרנ"ו–תשל"ד
(1896–1974)

2 אגרות

דברי הרב קוק ודברי הרב שלמה אבינר, ונוסח האגרות המלא

igrot.shlomo-aviner.net

בקצרה

הרב יצחק אריאלי נולד באלול תרנ"ו (1896) בעיר העתיקה בירושלים, למד בישיבות "תורת חיים" ו"עץ חיים", ונסמך לרבנות על ידי הרב חיים ברלין. כשעלה הרב קוק לירושלים, בשנת תרע"ט (1919), נעשה לאחד מגדולי תלמידיו, ושניהם למדו גמרא בחברותא מדי יום כחמש עשרה שנה, עד פטירת הרב קוק.

עם הקמת ישיבת מרכז הרב (ראו בפרשת יסוד הישיבה המרכזית העולמית), בשנת תרפ"ג (1923), התמנה למשגיח ולמנהל הרוחני של הישיבה. בשנת תרפ"ה (1925) הוציא מחדש את ספרו של הרב קוק "חבש פאר" עם הוספות. חיבר את סדרת הספרים "עיניים למשפט", שבעבורה זכה בפרס ישראל לספרות תורנית (תשכ"ו), והיה חבר בית הדין הרבני הגדול. נפטר בי"ג בניסן תשל"ד (1974).

הרב קוק על הרב יצחק אריאלי

בניסן תרפ"ד (1924), בימי מסעו לאמריקה, הרב קוק שולח דרישת שלום לתלמידיו הקרובים בירושלים, ובהם "הרי"צ אריאלי שליט"א" (כרך ד', אגרת ארלא). באגרות נדפס גם מכתב מהרב קוק לחפץ חיים, ובסופו הערת המהדירים שהמכתב נמסר על ידי משפחת "הגאון רבי יצחק אריאלי זצ"ל שהיה ממקורבי הרב זצ"ל ומראשי הישיבה בישיבת רבינו זצ"ל" (כרך ד', אגרת נוספות אקפז).

הרב שלמה אבינר על הרב יצחק אריאלי

הרב אבינר מספר שכאשר נשאל, בהיותו רב בקיבוץ לביא, "שאלה חדשה, ודווקא בקיבוץ דתי יש הרבה כאלה, פניתי לפוסק, לגרא"ד אוירבך בטבריה או לג"ר יצחק אריאלי בירושלים". (מקור: סמיכת אישה לרבנות (אבינרפדיה))

יומיים אחרי שחרור הר הבית, בראש חודש סיוון תשכ"ז, השתתף הרב אריאלי, כחבר בית הדין הגדול, בישיבת מועצת הרבנות הראשית על הר הבית והכותל, ואמר: "בעניין הר הבית, צריכים להכריז על איסור הכניסה לשם". (מקור: מה אמרה הרבנות הראשית על הר הבית יומיים אחרי שחרורו? (אבינרפדיה))

האגרות

כרך ד', אגרת ארלא: מניו יורק לבנו הרצי"ה ולכלתו: דרישת שלום לתלמידיו בירושלים, ובהם הרב יצחק אריאלי.

"והרי"צ אריאלי שליט"א"

כרך ד', אגרת נוספות אקפז: הערת המהדירים: המכתב לחפץ חיים נמסר על ידי משפחתו של הרב אריאלי, ממקורבי הרב קוק.

"מכתב זה נמסר ע"י משפחת הגאון רבי יצחק אריאלי זצ"ל"

נוסח האגרות – עם ביאור

2 האגרות שבהן נזכר הרב יצחק אריאלי, לפי סדר הכרכים, כל אחת עם התמצית שלה. הביאור משולב בתוך נוסח האגרות: בסוגריים מרובעים, באות קטנה ועל רקע תכלת. הוא אינו חלק מלשון האגרת

אגרות הראי"ה – כרך ד' – אגרת ארלא

תמצית האגרת

תאריך ומקום: ז' ניסן תרפ"ד - ניו יורק **נמען:** בנו הרצי"ה ואשתו

הרב קוק שמח בידיעות על המרכז. הריווח מכל הטלטול הוא פרסום רעיון הישיבה המרכזית, ו'הגבלת הנקודה של המרכז' בצורה אמיתית בלי הפלגה. אמריקה היא 'גלות כבדה... אלא שמעוטרת בזהובים'. לכלתו: תודה על מכתבה, והאם התחילו לאכול כראוי - 'כדאי בדבר זה ללמוד מצעירי אמריקה'.

עיקרי הדברים

- פרסום רעיון הישיבה.
- גלות מעוטרת בזהובים.
- דאגה לאכילה.

נוסח האגרת עם ביאור

ב"ה. ז' ניסן, תרפ"ד[1], נו"י[2],

בני מחמדי ויקירי, ובתי רעיתך היקרה, שליט"א[3]

שמחתם אותי חביבי לבי בדבריכם היקרים, אתה צב"י[4] בפרטיות ידיעותך, מעניני מרכזינו וחבירים החביבים כולם מחמדים, נא לברכם בשמי בפרטיות ובכלל, מאד חפצתי לכתב בארוכה להם, אבל מפריעים אותי מהמון הקרי' וזרמים שונים ובאי כחם, ועוד מניעות כאלה. מהריוח של כל הטלטולא הקשה, אני חושב פרסום רעיון ישיבה מרכזית, ["הישיבה המרכזית העולמית", ישיבת "מרכז הרב" בירושלים] והגבלת הנקודה של המרכז כמדתה, לא בהפלגה כי"א[5] בצורה אמתית, וזה תוכן די ללבות נבונים שלא אלמן ישראל מהם, [על פי ירמיהו נא, ה] גם בגלות הכבדה פה, שאמנם גלות כבדה היא, אלא שמעוטרת בזהובים, ויחוסי לעניני כספים ידוע לך, ומי"מ[6] נקוה שיהי'[7] גם תוכן מעשי בעה"י[8], מכל מפעלינו. מאד מאד אודך יקירתי חוה לאה, על דבריך הנעימים והיקרים, נא להוסיף לשמחני בדבריך ובתבונות כפיך.

אבל מה יש על דבר האכילה, [הרצי"ה נמנע אז מאכילת בשר; ראו (כרך ג', אגרת תתסח)] החזרתם בתשובה והחילותם לאכול, ולאכול כראוי, כראוי לצעירים שכמותכם שיחיו לאוי"ט[9], כדאי בדבר זה ללמוד מצעירי אמעריקא.

שמחו וגילו בחג הקדוש הבעל"ט[10], ישמחנו השי"ת[11] בקרוב בכט"ס[12], ונזכה לחדות פניכם בשמחות וגיל לאוי"ט, כנפש אביכם מצפה אשרכם סלה.

אברהם יצחק ה"ק

ברכה מפורטת, להגר"ש[13] אליאשאו [המקובל הרב שלמה אלישיב, בעל "לשם שבו ואחלמה"] שליט"א ולחתנו הרב וכא"ל[14] שי'[15] לאוי"ט. לדר"ש[16] ידי"נ[17] ולבבנו הגרי"מ[18] חרל"פ[19] שליט"א והרב ר'[20] דוד כהן שליט"א והרב ר' יצחק לוי והרי"צ[21] אריאלי [הרב יצחק אריאלי, בעל "עינים למשפט", ממייסדי ישיבת "מרכז הרב"] שליט"א, ודי"ש[22] לאלתר שליט"א, ע"ד[23] ה"ר[24] איזשט שי' אי"ה[25] נכתב להבא בעה"י.

1. תרפ"ד - השנה תרפ"ד (1923/1924)
2. נו"י - נוא יורק (ניו יורק)
3. שליט"א - שיחיה לאורך ימים טובים אמן
4. צב"י - צבי יהודה (בנו של הרב קוק)
5. כ"א - כי אם
6. ומ"מ - ומכל מקום
7. שיהי' - שיהיה
8. בעה"י - בעזרת השם יתברך
9. לאוי"ט - לאורך ימים טובים
10. הבעל"ט - הבא עלינו לטובה
11. השי"ת - השם יתברך
12. בכט"ס - בכל טוב סלה
13. להגר"ש - ל + הגר"ש: הגאון רבי שם שמתחיל באות ש (כגון שמואל / שלמה / שמעון / שמחה / שאול) - הפירוש המדויק תלוי בשם האדם
14. וכא"ל - וכל אשר לו
15. שי' - שיחיה
16. לדר"ש - לדורש שלום
17. ידי"נ - ידיד נפשי
18. הגרי"מ - הגאון רבי שמות שמתחילים באותיות י, מ (למשל: יעקב + משה) - הפירוש המדויק תלוי בשם האדם
19. חרל"פ - הרב יעקב משה חרל"פ (תלמידו של הרב קוק)
20. ר' - רבי
21. והריי"צ - והרב רבי שמות שמתחילים באותיות י, צ (למשל: יעקב + צבי) - הפירוש המדויק תלוי בשם האדם
22. ודי"ש - ודרישת שלום
23. ע"ד - על דבר
24. ה"ר - הרב רבי
25. אי"ה - אם ירצה השם

אגרות הראי"ה – כרך ד' – אגרת נוספות אקפז

תמצית האגרת

תאריך ומקום: כ"ד תמוז תרפ"ג **נמען:** החפץ חיים (הרב ישראל מאיר הכהן)

תשובה למכתבו על רדיפת השלום: הרב קוק תמיד מבקש שלום ומוחל למחרפיו. אבל יש תלמידי חכמים שאינם יכולים לשאת את ביזוי תלמידי החכמים, ויוצאים במחאה, כי המחרפים פוגעים במספר גדול של גדולי תורה. הרב קוק מוחה תמיד ומבקש מהם לא להעמיד על דבריהם, והדברים פועלים, אבל לא ככל חפצו. הרב קוק כבר ביקש מהחפץ חיים ומהרב חיים עוזר הערה נגד 'ההפקרות של ביזוי תלמידי חכמים'. (המכתב נמסר על ידי משפחת הרב יצחק אריאלי.)

עיקרי הדברים

- רודף שלום ומוחל.
- מחאת תלמידי החכמים.
- בקשה להערה נגד ביזוי תלמידי חכמים.

נוסח האגרת עם ביאור

מכתבים אלו נמסרו לנו לאחר הכנת הספר לדפוס בעז"ה יום ד' שלח תרפ"ג לפ"ק אל כבוד הרב הגאון הגדול י"א וכו' וכו' כקש"ת מו"ה אברהם יצחק הכהן קוק נ"י אחד"ש הדר"ג. מכתב כת"ר קבלתי בצירוף שני מכתבים מהרב ר' ישראל שיינקמאן הרב דק"ק מאטלנטיק ואני שולח אותם בחזרה לכת"ר. כאשר ביקש כבודו הרם. והנה יש לי צער גדול אמרתי אשיחה וירוח לי, והוא מענין המחלוקת שנתהוה בא"י, אר"י מקודשת אצל כלל ישראל וכאשר נשמע ששם יש מחלוקת, ובפרט בין גדולי ישראל מתחלל שם שמים עי"ז מאוד, ואין מן הצורך להאריך בדבר העון הגדול הזה, כדאיתא ביומא דף פ"ז. [ביומא פו נאמר שחילול השם אין לו כפרה עד המוות] *ורבינו אליעזר ממ"ץ בספר יראים* [רבי אליעזר ממיץ, בעל "ספר יראים"] *שלו כשמגיע ללאו זה אומר, מקרא זה נוקב ויורד עד התהום עיי"ש שמאריך בזה מאוד וגם חז"ל אמרו אין מקיפין בחילול השם.* ["אין מקיפין בחילול השם" (קידושין מ): אין נותנים הקפה, כלומר נפרעים מיד] *ואפי' אנשים קדושי עליון שמתברר אצלם שהדין עמהם וגם הקב"ה תובע עבור עלבונם מהצד שכנגדם אפ"ה לבסוף נתבעים גם מאתם, כמו שמצינו שהיה שאול רודף את דוד בחנם ורדף עמו לחייו, ואפ"ה לבסוף א"ל הקב"ה לדוד עד מתי יהיה העון הזה טמון בידך* [סנהדרין צה] *על ידך נטרד דואג האדומי, על ידך נהרג שאול ושלשת בניו, והוצרך לקבל עליו יסורין לא עליכם כמו שאמרו חז"ל.*

וע"כ ידיד נפשי מאז ומקדם התחזקו והתחזקו לרדוף אחרי השלום למען כבוד ד' ותורתו, ולמען כבוד א"י שלא תתבזה בעיני כל העולם. ובזכות זה יאריך הקב"ה ימיכם כדאיתא בר"ה דף י"ח [ראש השנה יז:] *שאמר הקב"ה לפמליא של מעלה* ["הואיל ולא מוקים במיליה, לא תוקמו בהדיה" – כיוון שאינו מעמיד על מידותיו, אל תעמדו כנגדו] *אודות רב הונה בריה דרב יהושע הואיל ולא מוקים במיליה לא תוקמו בהדיה. ותזכו לכל טוב בזה ובבא כחפצכם ובחפץ ידידכם מאז הצעיר שבכהונה ישראל מאיר הכהן* [רבי ישראל מאיר הכהן מראדין, ה"חפץ חיים"] *ודרך אגב אזכיר אודות חתני הרב הגאון ר' אהרן הכהן נ"י אב"ד דעיר נאווי שוויזדאן שבדעתו*

ליסע לא"י, אם ביכולתו להטיב לו באיזה משרה מצוה גדולה היא, שהוא אדם גדול בתורה וגם במעשים. הנ"ל

ב"ה[1] כד תמוז תרפ"ג[2]

אורי אורים, מבין המצרים [איכה א, ג] יאיר לכ"ק[3] הוד רב רחימאי, הגאון המובהק צדיק דורנו, כקש"ת[4] מורי"מ[5] הכהן שליטא, שלו'[6] וברכה באה"ר[7] מכתב קדשו הגיעני, ואותיותיו הק'[8] האירו אל פני, ושמחת לב מלאתי לחזות בנועם דברי פי חכם חן. ואשר יהלמני צדיק חסד בדבר רדיפת השלו'[9] בין הכתות השונות באה"ק[10], תמיהני אם לא ידע אדוני נאמנה, כי הנני תלי"ת[11] תמיד מבקש שלו' ורודפהו, בכל לבי ונפשי וגם למחרפי ומבזי. [וגם למחרפי ולמבזי] אמינא שרי להו מרא, [אני אומר: ה' יסלח להם (ארמית)] ואל יחשוב ה' להם עון, אמנם נמצאים ת"ח[12] כאלה אשר לא יוכלו נשוא זילותא דצורבא מרבנן [ביזיון של תלמיד חכם (ארמית)] ויצאו בדברים מוחים. ואם הי'[13] הדבר מגיע רק לגבי דידי אולי היו שומעים לקול תחנוני שאני מבקשם שלא להשיב דבר וחצי דבר למחרפים, אבל הם פוגעים ומבזים בבזוי עצום למספר גדול של ת"ח גדולי תורה ויראת שמים. ומה אוכל לעשות נגד המקנאים לכבודה של תורה, ובכ"ז[14] יאמין האדון מר ניה"ר[15] שליט"א[16] שהנני תמיד מוחה על כגון דא ומבקש מהמתערבים בעניני חילוקי דעות שלא להעמיד על דבריהם, ולהיות מכלל טובי' למען דשמע ואדיש. ["טובי ליה דשמע ואדיש", אשרי מי ששומע את חרפתו ושותק (גיטין לו)] פועלים הדברים אבל לא ככל חפצי, ומה אוכל לעשות עוד ולה' הישועה לישר את הלבבות לאהבת האמת והשלו'[17] לכבודו יתי'[18] ולכבוד תוה"ק[19] ואה"ק[20] ועה"ק[21].

וכבר העירותי במכתב אחד בתור תשובה על מכתב מר והגאון רח"ע[22] [הגאון רבי חיים עוזר גרודזינסקי, רבה של וילנה] שליט"א שראוי שתבוא מצדם איזה הערה נגד ההפקרות של בזוי ת"ח שאחזו בה בעוה"ר[23] חלק מבעלי המחלוקת, ועד כה לא נודע לי אם באו הדברים ליד הדר"ג[24] שי'[25] וכבר כתבו הפוסקים דאפילו כה"ג[26] דעובדא דדוד צ"ל[27] דהוא באופן שיש קצת פשיעה ושגגה אבל באונס גמור מאי אית לן למעבד, רק למיבעי רחמין [לבקש רחמים (ארמית)] מאדון השלו' ב"ה, להכניס רוח חן ותחנונים, ואהבה ואחוה ושלו'[28] ורעות בלב כל שאר עמו, ובלב כל יושבי ציון המקודשת בקדושת אדון עולמים ב"ה עדי עד., והנני בזה חותם בכל חותמי ברכות, מצפה לתשועת ה' על עם קודשו וחבל נחלתו במהרה בימינו בקרוב

הק' אברהם יצחק הכהן קוק

מכתב זה נמסר ע"י[29] משפחת הגאון רבי יצחק אריאלי זצ"ל[30] שהיה ממקורבי הרב זצ"ל ומראשי הישיבה בישיבת רבינו זצ"ל סנהדרין ז' א' עיין אגרת אקמ.

1. ב"ה - ברוך השם
2. תרפ"ג - השנה תרפ"ג (1922/1923)
3. לכ"ק - לכבוד קדושת
4. כקש"ת - כבוד קדושת שם תפארתו
5. מורי"מ - מורנו רבי י... מ... - שם אדם
6. שלו' - שלום

7. באה"ר - באהבה רבה
8. הק' - הקטן
9. השלו' - השלום
10. באה"ק - בארץ הקודש
11. תלי"ת - תודה לא-ל יתברך
12. ת"ח - תלמידי חכמים
13. הי' - היה
14. ובכ"ז - ובכל זאת
15. ניה"ר - ראשי תיבות של שם
16. שליט"א - שיחיה לאורך ימים טובים אמן
17. והשלו' - והשלום
18. ית' - יתברך
19. תוה"ק - תורתנו הקדושה
20. ואה"ק - וארץ הקודש
21. ועה"ק - ועיר הקודש
22. רח"ע - רבי חיים ע... - שם אדם
23. בעוה"ר - בעוונותינו הרבים
24. הדר"ג - הדרת גאונו
25. שי' - שיחיה
26. כה"ג - כהאי גוונא
27. צ"ל - צריך להיות
28. ושלו' - ושלום
29. ע"י - על ידי
30. זצ"ל - זכר צדיק לברכה